

42683

ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ * * * * *

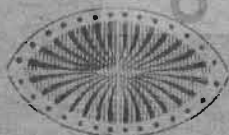
* * * * * ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

ΑΥΤΟΓΡΑΦΤΟΙ 5 ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΕΚΔΙΔΟΝΤΟΣ

ΜΑΝΟΥΗΛ ΙΩ. ΓΕΔΕΩΝ

ΕΣΤΙΑΝΟΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΛΕΙ
ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1913

ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ * * * * *

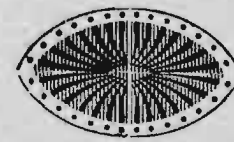
* * * * * ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

ΑΥΤΟΓΡΑΦΟΙ **5** ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΕΚΔΙΔΟΝΤΟΣ

ΜΑΝΟΥΗΛ ΙΩ. ΓΕΔΕΩΝ

SISMANOGLIO
MIGLIORIO

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΛΕΙ
ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1913

ΚΕΛΑΔΙΩΝΙ

ΚΑΝΤΟΠΟΥΛΩΙ

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΙ

ΕΠΙΤΡΟΠΩΙ ΕΝΤΑΥΘΑ

ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΟΥ ΤΑΦΟΥ

ΑΓΑΠΗΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ τοῦ τῆς Ἁγίας Πόλεως ἀειμνήστου πατριάρχου δύο γινώσκω συλλογὰς ἐπιστολῶν. Ἡ μὲν τῶν πρὸς τὸν Νεόφυτον Ἀδριανοπόλεως ἀποστελλομένων ἐν τῷ 553 κεῖται χειρογράφῳ τῆς ἀγιοταφτικῆς παρ' ἡμῖν βιβλιοθήκης, ἡ δὲ ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ ἐνταῦθα ἀγιοταφικοῦ Μετοχίου. Ἐκείνη μετεγράφη ὑπὸ γραφέως ἀμαθοῦς, ἡ δὲ—πέντε ἐπιστολὰς περιλαμβάνουσα—φαίνεται μοι γραφεῖσα καθ' ὑπαγόρευσιν καὶ ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ Νεκταρίου, ὃς προσέθηκε καὶ διορθώσεις ἐπ' αὐτῶν. Τὰς πέντε ταύτας, ἐν προσοχῇ γεγραμμένας, ἔκρινα πρέπον ἐν μικρᾷ φυλλάδι ἵνα καταστήσω τοῖς φιλόστοροι κοινὰς διὰ τοῦ φωτὸς τοῦ τύπου, ἀμφοτέρων ἕνεκα.

τὸ μὲν διότι εἰς τὸν βίον ἀναφέρονται τοῦ πολὺν ἔπαινον ἐπ' ἀρετῇ καὶ συνέσει καὶ παιδείᾳ κεκτημένου σιναΐτου καὶ ἀγιοταφίτου τούτου μοναχοῦ· τὸ δὲ διότι ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἑλληνικῆς ἐν Βενετία κοινότητος. Ἡ μία ἐκ τούτων ἔχει τινα σχέσιν πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου. Φρονῶν ὅτι εἰσὶν οἷον αὐτόγραφοι, ἐκδίδωμι αὐτὰς, προτάττων καὶ ἐπιτάττων αὐταῖς ὅσαςδὴ τινας σημειώσεις καὶ παρεμβολὰς ἠδυνάμην ἵνα προσθῶ, εὐχόμενος ἵνα συμπληρώσωσιν ἕτεροι τὴν τε συλλογὴν τῶν ἐπιστολῶν, ἐπὶ τῇ βάσει χειρογράφου λογίμου γραφέως, καὶ τὰς ἐπισημειώσεις.

Νεκτᾶριος ὁ κατὰ κόσμον Πελοπίδης ἐγεννήθη τῷ 1602 ἐν Χάνδακι τῆς Κρήτης (α), ἦτοι καθ' ὃ ἔτος

(α) Μαξίμου Συμαίου, οἱ ἀπὸ τῆς ΣΤ' οἰκουμενικῆς συνόδου

πρὸς τὴν ἀμείνω ζωὴν μετέστησαν δύο κληρικοὶ ἐπιφανεῖς, ὁ Μάξιμος Μαργούνιος ὁ Κυθήρων ἐπίσκοπος καὶ Μελέτιος Πηγὰς ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας. Ὁ συμπολίτης αὐτῶν Νικόλαος Πελοπίδης, μαθητὴς τῆς ἐν τῇ γενετείρᾳ πόλει σχολῆς τοῦ σιναϊτικοῦ μετοχίου γενόμενος καὶ γνωρίσας τοὺς σιναΐταις μοναχοὺς, ἦν ἐπόμενος ἐν τῇ εὐαγεῖ αὐτῶν ἀδελφότητι ἵνα καταταχθῆ καὶ ἵνα μεταβῆ εἰς τὸ θεοβάδιον ὄρος Σινᾶ. Τεσσαρακοντούτης ἤδη μεταβάς εἰς Ἀθήνας ἠκροάσατο καὶ τῶν μαθημάτων τοῦ μείζονος τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐλλήνων ἀριστοτελικῶν φιλοσόφων Θεοφίλου τοῦ Κορυθαλλέως, ἀποσταλὴς ὑπὸ τῶν ἑαυτοῦ συμμοναστῶν εἰς Πελοπόννησον, πρὸς ἀθροισιν ἐλεημοσυνῶν (β) ὑπὲρ τῆς τοῦ Σινᾶ μονῆς. Ἐγένετο λοιπὸν πεπαιδευμένος ἀνὴρ, ἐκμαθὼν πρὸς τῇ μητρικῇ γλώσσῃ τὴν λατινικὴν καὶ τὴν ἀραβικὴν, ἀρκετὰ, εἰ οὐχὶ πολλῶν ἀνθρώπων, ἰδὼν ἄστεα καὶ νόον γνοίς. Ἐργασθεὶς ὑπὲρ τῶν δικαίων τῆς τοῦ Σινᾶ μονῆς καὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς τοῦ ἁγίου τούτου ὄρους, ὡς ἀντελαμβάνοντο αὐτῶν οἱ σιναΐται μοναχοί, γενόμενος Ἱεροσολύμων πατριάρχης εἰργάσθη καὶ ὑπὲρ τῶν μακρὰν καὶ τῶν ἐγγύς συμφερόντων καὶ δικαίων τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, ὡς ἔδει ἵνα ἀντιλαμβάνωνται τούτων οἱ ἁγιοταφῖται.

Οἱ περὶ τοῦ Νεκταρίου βιογραφικὰς εἰδήσεις περι-

πατριάρχαι τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἐν τῷ Γ τόμῳ τῶν ὑπὸ Α.Π.Κεραμέως Ἀναλέκτων Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας, σελ. ἰδί. 70 «Ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει (1676 Ἰουνίου 14) ὁ πατριάρχης Νεκτᾶριος μετήλλαξε τὸν βίον, βιώσας ἔτη 74 κρῆς τὴν πατρίδα ἀπὸ τῆς πόλεως Χάνδακος».

(β) Ἀναστασίου Γορδίου Βίος Εὐγενίου Γιαννούλη τοῦ Αἰτωλοῦ, παρὰ Κ. Ν. Σάθα· Μεσαιωνικῆς Βιβλιοθήκης τόμου Γ σελ. 446.

θροίσαντες καὶ γράψαντες, ἀπὸ τοῦ Μελετίου Ἀθηνῶν μέχρι τοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ τοῦ γραφέως τῆς «Ἱεροσολυμιάδος» μέχρι τοῦ Κ. Ν. Σάθα καὶ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Κυρίλλου Ἀθανασιάδου, τὸν Δοσιθέον μετέγραψαν πάντες, οἱ δὲ φιλόστορες εἰς αὐτοὺς παραπέμπονται. Βιογραφίαν ἔνεκα τούτου ἀποφεύγω ἵνα γράψω. Σημειῶ μόνον ὅτι, ἐκλεγείς πατριάρχης Ἱεροσολύμων κατὰ Ἰανουάριον τοῦ ἔτους 1661 καὶ χειροτονηθεὶς ἐν τῇ Ἁγίᾳ Πόλει τῇ κυριακῇ τῶν βαΐων τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὑπὸ Γαβριὴλ Φιλιπποπόλεως, ἐξάρχου τῆς Μ. Ἐκκλησίας Κωνσταντινοπόλεως, καὶ τῶν ἁγιοταφικῶν μητροπολιτῶν Βηθλεὲμ Νεοφύτου, Ναζαρέτ Ἀντωνίου καὶ Πέτρας Δωροθέου (γ), δῆλον οὖν τῇ 9 ἀπριλίου, τὸ καθῆκον αὐτοῦ λαμπρῶς ὡς πατριάρχης ἐτέλεσε. Κεκμηκῶς δ' ἐκ τῶν μόχθων τῆς ἱεραρχίας καὶ νοσῶν, ὑπέβαλε παραίτησιν τοῖς ἐν Κωνσταντινοπόλει προκρίτοις τοῦ Γένους, κληρικοῖς καὶ λαϊκοῖς, καὶ κατώρθωσε ἵνα ἀναγορευθῆ ἐν γενικῇ συνελεύσει πατριάρχης Ἱεροσολύμων ὁ Δοσιθέος, ὃν αὐτὸς ὁ Νεκτᾶριος ἦν χειροτονήσας μητροπολίτην Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης τῇ 23 ὀκτωβρίου 1666; αὐτὸν, ὡς ἔοικε, προετοιμάζων ἐγκαίρως τοῦ θρόνου διάδοχον.

Παρητήσατο τῇ 19 Ἰανουαρίου 1669 καὶ ἐπέτυχε τῆς ἐν Κωνσταντινοπόλει γενομένης ἐκλογῆς τοῦ Δοσιθέου τῇ 23 τοῦ μηνὸς τούτου, κατὰ τὸ ἐν τῇ Νομικῇ Συναγωγῇ τοῦ αὐτοῦ Δοσιθέου σωζόμενον γράμμα. Κα-

(γ) οἱ τρεῖς οὗτοι μετὰ τοῦ Γαβριὴλ ὑπογράφουσι πράξιν τῆς ἁγιοταφικῆς ἀδελφότητος ἀποδεχομένην τὴν ἐν Κων]πόλει γενομένην ἐκλογὴν τοῦ Νεκταρίου. Ἱεροσολμ. Σταχυολγ. τόμου Β σελ. 278 Ὁρθῶς δ' ὁ Κωνσταντῖνος παραδίδωσιν, ὑπ' ὄψιν ἔχων τὰ νενομισμένα, ὅτι μητροπολίτης ἐχειροτονήθη Καισαρείας τῆς Φιλίππου. Κωνσταντ. ου Α' πατριάρχου τοῦ ἀπὸ Σιναίου Συγγραφαὶ ἐλάσσονες ἐν Κων]πόλει. 1866—67 σελ. 148.

ταβὰς εἰς τὴν Ἁγίαν Πόλιν ἐξηκολούθει ἵνα ἐργάζεταιται καὶ σχολάζων ὑπὲρ τῶν δικαίων τῆς Ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀναστάσεως, ἐπικαλούμενος καὶ συνδρομὰς ὑπὲρ τοῦ ναοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου.

Εἰς τὸν πλουτισμὸν τοῦ θείου ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως ἀναφέρονται αἱ δύο τῶν ἐκδιδομένων ὑπ' ἐμοῦ σήμερον ἐπιστολῶν. Ταύτας ἀποστέλλει πρὸς τὸν μητροπολίτην Φιλαδελφείας τὸν ἐν Βενετία Μελέτιον Χορτάκη, κρητὰ καὶ τοῦτον, ἐκ Ρεθύμνης. Ἡ πρώτη τῶν πέντε Μακάριόν τινα συνίστησιν ἀγιοταφίτην ἱερομόναχον· ἡ πέμπτη συνίστησιν Ἱερεμίαν· ὃς ἦν, ὡς δείκνυται, σιναΐτης. Ὁ Μακάριος μετέβαιεν εἰς τὴν Βενετίαν ἵνα γνωρισθῇ τῷ Φιλαδελφείας, ἀλλ' ἅμα ἵνα ἐκτιμήσῃ καὶ ἐκ τοῦ συνεγγύς τὴν ἀνὰ τὸ σύμπαν ἑλληνικὸν περιθρυλλουμένην εὐσέβειαν καὶ φιλοπατρίαν τῶν ἑλλήνων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ παροίκων.

Τῆς εὐσεβείας δείγμα πολλοστὸν παρίσταται νῦν ἡ διὰ τῶν χρημάτων τῶν ἀποίκων ἐξαγορὰ πολλῶν αἰχμαλώτων κατὰ τὰ ἔτη 1670—71, διότι μαρτυρεῖ περὶ τοιούτου τινὸς ἡ ἀπὸ τῆς 5 αὐγούστου 1672 ἐπιστολή. Ἄλλὰ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ἡ κατὰ Βενετίαν ἑλληνικὴ παροικία θαυμασίως εἶχε συντάξῃ τὰ ἑαυτῆς, παντὶ τῷ γένει γενομένη πρόξενος ἀμφιλαφοῦς ὠφελείας. Ἐπειδὴ δὲ πνοὴ δυσμενῆς καὶ βιάσκανος οὐδεμίαν ἦν ἐξαπολύσασα συμφορὰν κατ' αὐτῆς, ὡς ἐν τοῖς τελευταίοις ἔτεσι τῆς ΙΖ' καὶ κατὰ τὰ πρῶτα τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος ἔτη, καθ' ἃ τὸ κατάπτυστον περὶ Τυπάλδου καὶ Στάην ἐξετυλίσσετο δράμα, ἡ ἑλληνικὴ τῆς Βενετίας ἀποικία, οὐπω μισαδέλφως ἀπὸ Ρώμης ἐπηρεαζομένη, λαμπρῶς τὰ κατ' αὐτὴν διατίττουσα καὶ πλούσιον κεκτημένη τὸ κοινὸν ταμεῖον, ἀπὸ τε τούτου καὶ τῶν ἰδιωτικῶν βαλαντίων ἠδύνατο ἵνα προφθάνῃ βοηθὸς ἀξιέραστος εἰς ἑλληνικὰς κοινότητας ἀπόρους.

Βεβαίως αἱ ἀποροὶ κοινότητες ἀπετείνοντο πρὸς τὰς πλουσίας, καὶ τοιαῦται βεβαιότερον ἦσαν αἱ τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης, ἐν αἷς οἱ Ἕλληνες ἀποικοὶ, καίπερ ἐπηρεαζόμενοι θρησκευτικῶς, ἀλλ' ὕλικῶς εὐπραγοῦντες, σύνδρομον εἶχον πρὸς τὴν γενέτειραν τεινομένην καὶ χεῖρα καὶ διάνοιαν.

Ἐπλούτουν δ' ἀπὸ τε φιλοπονίας, ἀπὸ τε τῆς ἐτοιμότητος τοῦ πνεύματος, ὑφ' ἧς ὀδηγούμενοι πάσης εὐνοϊκῆς ἐδράττοντο περιστάσεως, ἐν τιμιότητι διεξάγοντες οἰονδήποτ' ἐπάγγελμα συμβιβαζόμενον ἐνόουν πρὸς τοὺς πόθους αὐτῶν, πρὸς τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν δεξιότητα· τοῦτο δ' οὐχὶ μόνον κατὰ τὴν ἑκατονταετηρίδα, καθ' ἣν ἔζησεν ὁ Νεκτάριος, ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτήν. Ἐκλέγω δύο παραδείγματα, δύο μᾶλλον εἰπεῖν ὀνόματα παροίκων ἑλλήνων ἐν πόλεσιν εὐρωπαϊκαῖς· Σταυρὸς τις Ἰωάννου, πάροικος Ἕλληνα ἐν Ζέμονι τῆς Αὐστρίας, φίλος τοῦ Βικεντίου τέως ἀρχιεπισκόπου Κάρλοβιτς, ἐπιστέλλει πρὸς Ἀβράμιον Ἱεροσολύμων τῆ 6 νοεμβρίου 1781· «προχθὲς ἦτον ἐδῶ κάποιος χατζῆ Νικόλαος Παντατζῆς (δ), βοσκοπολίτης, καὶ τώρα ἐγκάτοικος εἰς Βιένναν, περίφημος διὰ τὸν πλοῦτον, καὶ διατὶ τώρα ἔγινεν εὐγενῆς, ἀγοράζοντας χωρία, καὶ ἐπομένως στενὸς φίλος καὶ γνωστὸς τῷ ἀγίῳ Καρλοβίτζης». Πρὸς τὸν Ἀνθιμον δ' Ἱεροσολύμων, τὸν γενόμενον μετὰ τὸν Ἀβράμιον, ἑλληνίς τις Χατζῆ Ἀγνή γράφει τῆ 5 δεκεμβρίου 1794 τὰ ἑξῆς ὀλίγα, πολλῆς ἀξία προσοχῆς καὶ θαυμασμοῦ· «Ἐστειλα εἰς περιλαβὴν τῆς ὑμετέρας ἀγίας μακαριότητος, διὰ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἀνεπιού μου κυρίου Ἀθανασίου Μανούση, κὺρ Ἰωάννου Ἀμοῖρου, ἕναν σάκκον ἀπὸ βαρὺν χρυσὸν μὲ μαλαγματεῖνα χρυσάφια τριγύρω, ἔτι ἕνα ὠ-

(δ) ἡ Παντατζῆς διότι κακῶς εἰσὶ συμπεπλεγμένα τὰ στοιχεῖα.

μοφόριον κεντημένον με σύρμα ἐπάνω εἰς ἀτλάζι κρι-
μίζικον καὶ με τοὺς δώδεκα ἀγίους ἀποστόλους τριγύ-
ρω, ἔτι μίαν ζώνην κεντημένην με χρυσάφι ἐπάνω εἰς
ἄσπρον ἀτλάζι, ὁμοῦ καὶ ἓνα ὠμοφόριον παλαιὸν . .
. . . ἀπόκρισιν μοὶ τὴν στέλνετε διὰ τοῦ ἀνεψιοῦ μου
κυρίου Ἀθανασίου Μανούση, ἐπειδὴ καὶ δὲν εἶναι ἀ-
νάγκη νὰ ἠξεύρη ὁ σύζυγός μου, ἔστώντας καὶ νὰ τὰ
ἔβαλα εἰς ἔργον μόνη μου. Ἔτι λαμβάνετε παρὰ τοῦ
ιδίου κυρ Ἰωάννου Ἀμοίρου καὶ διὰ τὴν ὑμετέραν ἀ-
γίαν μακαριότητα ἓναν σταυρὸν μαλαγματέϊνον στολι-
σμένον με μερικὰ βιολάντια, διαμάντια, ρουμπίνια, καὶ
σμαράϊδα, ὁμοῦ καὶ μίαν ἀλυσίδα σαρματερὴν φλου-
ροκαπνισμένην, πρὸς τούτοις καὶ μίαν ταμπακέραν
μπαγατέϊνη, καὶ δύο μανδήλια μαῦρα μεταξείνα». Ἡ
τὰ πολύτιμα πρὸς τὸν πατριάρχη ἀποστείλασα δῶρα
ἔπεμψε μετὰ ἓν ἔτος καὶ χίλια τουρκικὰ γρόσια, σχεδὸν
1500 φράγκα, πρὸς μνημόσυνον ὀνομάτων ἦν δὲ σύ-
ζυγος Παύλου τινὸς Χατζῆ Μιχαῆλ, ὃν φιλάργυρον ἄν-
θρωπον χαρακτηρίζει Παρθενίος τις Χαλεπλῆς, παπᾶς
ἀγιοταφίτης ἐν Βιέννῃ, γράφων πρὸς τὸν αὐτὸν πα-
τριάρχη τῆ 8 ἰουλίου 1792· κατὰ τὴν τοῦ Παρθενίου
μαρτυρίαν, ὁ Παῦλος ἐκώλυε τὴν σύζυγον Ἀγνήν ἀπὸ τῆς
εἰς Ἱεροσόλυμα μεταβάσεως, ἀλλ' αὐτὴ μετέβη· καὶ, πρὸς
τοὺς ἐν τῇ Ἀγίᾳ Πόλει ἀγιοταφίτας ὑποσχομένη ἵνα
πέμψη πολύτιμα ἄμφια, δωροφοροῦσα τῷ πανιέρῳ ναῷ
τῆς ἀγίας τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀναστάσεως, ἐξεπλήρωσε τῇ
5 δεκεμβρίου 1794 τὴν ὑπόσχεσιν, ἐξ ἰδίων βέβαια χρη-
μάτων, ἀφοῦ ἀπέστειλεν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ συζύγου τὰ
δωρήματα. Δεικνύουσι δὲ τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ἐπώνυμα
τὰ ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῆς Ἀγνῆς Ἑλληνας ἐκ Σιατίστης τὸ
γένος ἔλκοντας, ἐκτὸς τοῦ Ἀμοίρου, χίου πιθανῶς ὄν-
τος. Ὁ δ' ἐκ Βοσκοπόλεως ἢ Μοσχοπόλεως τῆς ἄνω
Ἡπείρου Χατζῆ Νικόλαος Παντατζῆς, οὗ τῆς διὰ τοῦ

κόσμου διαβάσεως ἴχνος ἀξιοσημείωτον οὐδὲν ἢ ἱστο-
ρία περιέσωσεν ἡμῖν, ἀποδείκνυται πρόδρομος τοῦ ἐκ
τῆς αὐτῆς κομποπόλεως Σίμωνος Σίνα, μεταβάντος εἰς
Βιέννην (ε) κατόπι τῆς εἰς τὴν πόλιν ταύτην μεταβά-
σεως τοῦ Παντζατζῆ, παρ' ᾧ πιθανῶς εὔρε βοήθειαν
ἠθικὴν ὁ Σίνας, ἐὰν ἦ ἀληθὲς ὅτι οἱ ἐκ τῶν πόλεων
Ἡπείρου καὶ Μακεδονίας Ἕλληνας ἀποκαθιστάμενοι ἐν
εὐρωπαϊκῇ τινὶ πόλει καὶ πλουτοῦντες εἴλκνον πρὸς
ἑαυτοὺς συμπολίτας καὶ προστασίαν παρεῖχον αὐτοῖς.

Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται σώζονται ἐν τοῖς ἀγιοταφίτικοῖς
ἀρχείοις· ἐνῶ δ' ἕτεραι ἀναγγέλλουσιν ἀποστολὰς χρη-
μάτων, ὑπάρχουσι καὶ τινες ἀποδουρόμεναι πενίαν καὶ
κακοδαιμονίαν εἰς χρόνους μεταγενεστέρους τοῦ Νεκ-
ταρίου. Ἀλλὰ καθ' οὓς χρόνους ὁ Νεκτᾶριος ἱεράτευεν ἐν
τῇ Ἀγίᾳ Σιών, ἢ ἑλληνικῇ κοινότητι Βενετίας ἠκμαζε,
διατηροῦσα ναὸν μετὰ ἀρχιερέως καὶ πρεσβυτέρων καὶ
διακόνων καὶ ψαλτῶν, διατηροῦσα νοσοκομεῖον, καὶ
σχολεῖον ἄριστον, καὶ βιβλιοθήκην, κεκτημένη καὶ τα-
μεῖον πρὸς ἐξαγορὰν αἰχμαλώτων, καὶ ταμεῖον ἕτερον
πρὸς ἀποκατάστασιν ἀπόρων κορασιῶν, ἔχουσα δὲ καὶ
μοναστήριον. Σύντομον μνησίαν τῆς τοιαύτης εὐεξίας
τῶν ἐλλήνων ἐν Βενετίᾳ παροίκων ποιεῖται ὁ Ἰωάννης
Βελοῦδης ἐν τῇ «Ἑλλήνων ὀρθοδόξων Ἀποικία ἐν Βε-
νετίᾳ»—καίτοι δ' ἔπρεπε καὶ μόνος ἠδύνατο ἵνα ἐπεκ-
τείνῃ τὸν λόγον περὶ τῆς ὕλικῆς καὶ ἠθικῆς εὐεξίας
τῆς ἡμετέρας ἐν Βενετίᾳ ἀποικίας, ἀορίστως ἔγραψε
περὶ δωρεῶν πρὸς τὰ τῆς κοινότητος ταύτης κοινωφε-
λῆ καθιδρύματα, σημειώσας καὶ τὴν περὶ τὰ ἔτη ταῦ-
τα σύστασιν τῶν ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἐν Ἀθήναις ὑπὸ

(ε) Ἀναστ. Ν. Γούδα Βίοι παράλληλοι τῶν ἐπὶ τῆς ἀναγεν-
νήσεως τῆς Ἑλλάδος διαπρεψάντων ἀνδρῶν τόμου Δ' (ἐν
Ἀθήναις 187) σελ. 15 ἐν βιογραφίᾳ Γεωργίου (υἱοῦ Σίμωνος)
Σίνα.

τοῦ Ἰωαννινίτου κληρικοῦ Ἐπιφανίου τοῦ κατ' ἔξοχὴν Ἠγουμένου καλουμένου σχολείων καὶ τὴν τῷ 1676 καθίδρυσιν ἐν Ἰωαννίνοις ἱεροσπουδαστηρίου ὑπὸ Μάνου Γκιούμα.— Ἀλλὰ περὶ τούτων εἶπεν ὁ Π. Ἀραβαντινὸς, γράψω δὲ καὶ ἐν μικρῷ βιβλίῳ ὑπὸ τίτλον Novae Deliciae Eruditorum, ὡς καὶ ἐν τῇ «Ἱστορία τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινοπόλεως» — ἐπιμελημένη δευτέρα ἐκδόσει τῶν «Πατριαρχικῶν Πινάκων». Εἰς τὰ βιβλία ταῦτα θέλει φανῆ τί ἔπραξεν ἡ ἑλληνικὴ τῆς Βενετίας ἀποικία περὶ καθιδρυμάτων ἑλληνικῶν καινωφελῶν, ἃ ἐζήτουν ποτὲ τὴν ἀρωγὴν αὐτῆς, ἐν χρόνοις παλαιότεροις.

Ἐζήτησε καὶ ὁ Νεκτάριος ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Τάφου σκευὴ τινὰ, ἀλλ' ἄγνωστον ἀπὸ τίνος ἰδιώτου. Ἴσως δὲ Συριῶν τις, οὗ μιμνήσκειται ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἐπιστολῶν, ἣν ὁ ἀποστείλας, εἰ καὶ ὄλως ἀπέστειλε, καίτοι παρίσταται ἡμῖν τὸ τοιοῦτον ἐπαγγελόμενος.

Συγκλείω τοὺς εἰσαγωγικοὺς τούτους στίχους, ἐπιστῶν τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου ἐπὶ τῶν περιστατικῶν τῆς ζωῆς τοῦ Νεκταρίου, καὶ παραπέμπων εἰς τὰς μετὰ τὰς ἐπιστολὰς τεθείσας σημειώσεις.

Μ. Ι. Γ.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Α'

Τῷ πανιερωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ μητροπολίτῃ Φιλαδελφείας, ὑπερετίμῳ, καὶ ἐξάρχῳ τοῦ παναγιωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, κυρίῳ κυρίῳ Μελετίῳ, Νεκτάριος πρῶν Ἱεροσολύμων πατριάρχης εὖ πράττειν.

† Κωλύει με τοῦ γράφειν, τό γε νῦν ἔχον, νόσος δεινὴ, καὶ πέρα δεινῆς, ἡ τῆς κακεμφάτου ἀρθρίτιδος, ὑφ' ἧς ἡ χεὶρ ἡμίξηρος διατεθεῖσα ἀκίνητος διατελεῖ. Ἀλλ' ὁ πόθος αὐθις καὶ ἡ χρεία ἠρεμεῖν οὐκ ἔῃ με· καὶ πόθος μὲν ὁ πρὸς τοῦτο διανιστῶν με, τὸ προσειπεῖν σου καὶ αὐθις τὴν ἱερὰν κορυφὴν· χρεία δὲ τὸ συστῆσαι τῇ πατρικῇ σου φιλοστοργίᾳ ἄνδρα, ἔχοντα (εἰ καὶ τολμηρὸν εἶπειν πρὸς τὴν θεοκόσμητόν σου ψυχὴν) παρ' ἑαυτοῦ τὸ αἰδέσιμον ὑπὸ (παρὰ) τῆς ἐναρέτου πολιτείας αὐτοῦ, καὶ πᾶσι γνῶριμον ὄντα ἔκ τε τοῦ ὀρθοῦ βίου καὶ τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ διαγωγῆς τε καὶ καταστάσεως· Μακάριος δὲ τάνδρῃ τοῦνομα, τῷ σχήματι μοναχός, τὴν δὲ τάξιν ἱερέως· ἔστι δὲ ἡμῖν τῶν πάνυ σπουδαίων, πρόπαλαι τῇ τῶν ἀγιοταφίτων συνοδίᾳ συγκαταλελεγμένος, εὐχρηστος δ' ἐν πᾶσι καὶ μᾶλλον ἐν τοῖς πνευματικοῖς πράγμασι πανταχοῦ κατεθά-

* ἀμφότερα γράφονται οὕτω ^{παρὰ} _{ὑπὸ}

νη. Σκοπὸς δὲ νῦν αὐτῷ καὶ τέως ἐξερχομένῳ, εἰ γένοιτο αὐτῷ, καὶ πρὸς ὑμᾶς ἀφικέσθαι, ἐπ' ἀπολαύσει καὶ μόνον (ὡς φησὶ) τοῦ ἱεροῦ αὐτῆς χαρακτῆρος, τῆς φήμης τῶν σῶν προτερημάτων ἐλκούσης αὐτὸν, ἅμα δὲ καὶ ἰδεῖν τὴν εὐγενεστάτην αὐτοῦσε ὀμήγυριν τῶν γραικῶν, εὐγενεῖα καὶ εὐσεβεία διαλάμπουσαν. Καὶ περὶ τούτου πλείονα γράφειν οὐ χρῆ. Αὐτὸς γὰρ παρῶν καὶ πείραν δοῦς ἀκριβέστερον γνωσθήσεται.

Β'

Τῷ πανιερωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ ἀγίῳ μητροπολίτῃ τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Φιλαδελφείας κυρίῳ κυρίῳ Μελετίῳ, ὑπερτίμῳ καὶ ἐξάρχῳ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, Νεκτάρῳ προῶν Ἱεροσολύμων πατριάρχης εὐπράττειν.

Χρόνια μὲν τὰ παρὰ τῆς ἱεροαγίας σου δεξιᾶς πρὸς ἡμᾶς γράμματα, ποθεινότερα δὲ καὶ λίαν ἐρασιμώτερα τῶν συνεχῶς παρ' ἄλλων ἐπιστελλομένων, ὡςπερ καὶ τῶν φίλων οἱ ἐπιφαινόμενοι σπανίως ἠδύτεροί εἰσι τῶν ὁσημέραι συναναστρεφομένων, ἄλλως τε καὶ νόμους φιλίας μὴ ἀδικεῖσθαι παρὰ σοὶ κριτῇ ἀδεκάστῳ εὐοῖδαμεν, οὐδ' ἐπιλησμοσύνη τὸ τῆς βραδυτῆτος. Ἄλλ' ἐπειδὴ μάλα πολλὰ μεταξὺ οὐρεᾶ τε σκίοεντα, θάλασσά τε ἠχίεσσα, τὸ δὲ περὶ οὗ ἢ ἐπιστολὴ ὁ τοῦ εὐγενοῦς κύρ Συμεῶνος λόγος ἦν, ὥπερ ἡμεῖς μὲν ἐνεσκήψαμεν οὐδὲν, αὐτὸς δὲ μᾶλλον ἐπικείμενος ἦν καὶ καταναγκάζων λέγειν ἡμᾶς

εἶ τινος κειμηλίου ἀφ' ὧν ἐν ταῖς κλειναῖς* ἀριστοτεχνουργεῖται δέοιτο ὁ καθ' ἡμᾶς περικαλλέστατος οὗτος ναὸς τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως, πρὸς ἐξαιρέτον τινα κόσμον αὐτοῦ· ἐπεὶ δὲ πολλή τις** ἢ τ' ἀργυρίου καταβολὴ τυγχάνει πρὸς ὦνὴν τῶν ὧν ὑπέσχετο μανουαλίων, ὡς ἐδήλου τὰ σεβάσματα τῆς θεοσόφου σου ψυχῆς γράμματα, οὐδὲν, ὡςπερ τὸ πρῶτον οὐ κατηναγκάσαμεν, πολλῷ μᾶλλον οὐδὲ τὰ νῦν ἐκδιάσομεν, μᾶλλον δὲ καὶ χάριτας ὀφείλομεν τῆς τάνδρος εὐλαβοῦς προαιρέσεως. Ὅτι δὲ καὶ ἡ θεοσεβεστάτη σου ψυχὴ μετὰ τῆς ἱερᾶς ξυνωρίδος τῶν ἀδελφῶν προθύμως εἶχεν ἀνύειν τὸ πρᾶγμα, ἀποδεκτέον ἡμῖν λίαν καὶ τὸ ὑμέτερον πρόθυμον δοκῶ δὲ καὶ Θεῷ· *(ἀλλ' εὐαποδεκτότερον μᾶλλον)*** ὅτι πρὸς ἀνάρρυσιν αἰχμαλώτων (πολλῶν ὄντων) ἅπαν τὸ συμπαθὲς τῆς ψυχῆς ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐνεδειξάσθε. Καὶ γὰρ τῇ τοιαύτῃ ἀγαθοεργίᾳ ἢ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη ἀτεχνῶς τελειοῦται, ἢ δὲ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη μείζων πάντων τῶν ὄλο αὐτωμάτων ἐστὶ, καθά που φέρεται ἐν τοῖς ἱεροῖς λογίοις.

Ὁ ἱεροδιδάσκαλος καὶ μέγας θεολόγος τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας*** (κύριος Ἰλαρίων ὁ Κιγάλας)* εἰς προσκύνησιν ἀφίκετο πέρυσι τῶν σεβασμίων καὶ ἱερῶν τόπων· διέτριψε δὲ παρ' ἡμῖν σχεδὸν μῆνας δέκα, κόρον μὴ ἔχων λαβεῖν τῆς ἀγίας ταύτης γῆς· ἐδεξιωσάμεθα δὲ οὐχ ὡς ἐχρῆν

* Ἐνεταίαις δῆλα δῆ.

** πολλή οὕτω.

*** ἀμφοτέρω εἰσὶν ἐν τῇ αἰτῇ γεγραμμένα.

ἄνδρα τοιοῦτον, ἀλλ' ὡς τὸ καθ' ἡμᾶς συνεχώρει. Τούτῳ δ' ἐπανερχομένῳ γράμματα ἐπεδώκαμεν πρὸς τε τὴν σὴν σοφωτάτην καὶ ἱερὰν κεφαλὴν καὶ πρὸς τὸν ἐντιμώτατον καὶ ἐπιφανεστάτον ἄρχοντι τὸν Γκαγιάνην καὶ τέως μὲν οὐκ οἶδαμεν ἢ πέπομφε, ἢ ἔτι παρακατέχει ταῦτα· οὐδὲν πλείον περὶ αὐτοῦ ἡμῖν ἤκουσται, εἰ μὴ ὅτι γε ἐντεῦθεν εἰς Δαμασκὸν ἀπῆλθε, κακεῖθεν πρὸς τὴν ἐνεγκαμένην. Ἦν δὲ γνώμη, οὕτως ἔχων, ἵνα πρὸς τὴν Βύζαντος ἐπανακάμψῃ.

Γινώσκω δ' ὅτι οὐδενὸς χρῆζετε τῶν ἀπ' ἐντεῦθεν ἀγωγίμων, μικρὰ γὰρ πάνυ πάντα καὶ λεπτὰ τὰ παρ' ἡμῖν, διὸ καὶ αἰσχύνομαι λέγειν εἴ τινοσ τούτων δέησθε, διὰ σεβασμίων ὑμῶν γραμμάτων δηλώσειν. Ἐν μὲν δὴ τοῦτο, ᾧ παρ' ὑμῶν ἡμεῖς ἠττώμεθα· δεύτερον δ' ὅτι ἡμεῖς δεῖ τινοσ χρῆζομεν τῶν παρ' ὑμῖν· οὐδὲ, τό γε νῦν ἔχον, ἐπιτυχεῖν δεόμεθα τούτου μὴ ἀποτυχεῖν ἀξιούμεν· ἐστὶ δὲ ἐπανελθεῖν ὡς ἡμᾶς ὅπερ παλαίποτε ἱστορικὸν βιβλίον αὐτοῦ πεπόμφαμεν· ἕτερον γὰρ ἀντίγραφον οὐκ ἔμεινεν παρ' ἡμῖν· ραδίως δὲ σταλήσεται δι' Ἀλεξανδρείας εἰς Αἴγυπτον, εἰς τὴν καταμονὴν τῶν ἐκεῖσε σιναϊτῶν πατέρων, ἐκεῖνοις δὲ μελήσει ὅπως ἂν ἐπανασωθεῖν πρὸς τοὺς πέμψαντας ἡμᾶς.

καὶ εὐχου ὑπὲρ ἡμῶν κλινοπετῶσ ὑπαγορευσάντων τὴν ἐπιστολὴν, ἣν εὐεκτῶν κομίσαίῳ, πάτερ καὶ ἀδελφέ*.

ΣΗΜ. τὸ τελευταῖον τοῦτο καὶ τὰ ἐν τῇ ὡα διὰ λεπτοτάτων χαρακτήρων εἰσὶ γεγραμμένα, ἀλλ' ὀρθῶσ,

ἐνῶ τὸ γράμμα λίαν ἀπροσέκτως· στερεῖται δὲ καὶ σημειώσεωσ τρόπου καὶ μηνὸσ καὶ ἡμέρας καὶ ἔτους· ἀλλ' ἔξωθεν ἢ ἐπιστολὴ σημειοῖ, κατ' εὐχὴν «κατὰ τὸ ἀχοβ' ἔτος τὸ σωτήριον, μεταγεινιῶνωσ ε' μεσοῦντωσ, ἔξ ἀγίας πόλεωσ Ἱεροουσαλήμ».

Γ'

Πανιερώτατε καὶ σοφώτατε ἅγιε δέσποτα, μιτροπολίτα τῆσ ἁγιωτάτησ μιτροπόλεωσ Φιλαδελφείασ, κύριε κύριε Μελέτιε, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφέ τῆσ ἡμῶν μετριότητωσ, χαίρων εἴησ μοι ἐν παῖσι καὶ εὐδαιμονῶν.

Κόρος οὐδεὶσ τῶν καλῶν, τῶν δὲ καλῶν ἀπάντων ἢ ἀγάπη, καὶ ἡ φιλία τὸ ὑπέρτατον· τὸ μὲν, ὅτι τῷ Θεῷ ἐνοῖ, αὐτοαγάπη ὄντι, τὸ δὲ ὅτι ἀνθρώπουσ συνδεῖ, κἂν μακρὰ μέτρα γῆσ καὶ θαλάσσης αὐτοὺσ διστώσι. Τοῦ τοιοῦτου γοῦν πάθουσ καὶ ἡμεῖσ ἠττώμενοι πρὸς τὴν σὴν θεσπεσίαν ψυχὴν, ἀπλήστωσ ἔχομεν τοῦ γράφειν πρὸς αὐτήν. Ἀπαξ γὰρ καὶ δίς, διὰ τοῦ εὐγενεστάτου καὶ συνειτωτάτου ἀνδρὸσ κυρίου Ἀνδρέου τοῦ Μυλαιότου, ἐπιδημοῦντωσ τῇ Ἀγία Γῆ, ἐπιστείλαντεσ, καὶ νῦν αὖθις, καιροῦ δραξάμενοι, οὐ δίκαιον ἠγνσάμεθα μὴ προσειπεῖν σου τὴν ἱερὰν κεφαλὴν καὶ δῆλά σοι ὅπωσ ἔχει τὰ καθ' ἡμᾶσ παριστᾶν. Ἴσθι τοιγαροῦν ὅτι, τὰσ ἐν Ἱεροουσαλήμοισ διατριβὰσ καταλιπόντεσ, πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων ἔνεκα, μᾶλλον δὲ διὰ τοὺσ θορύθουσ καὶ ἀλλεπαλλήλουσ ταραχὰσ τὰσ ὑφ' ὧν γινομένησ

Ἐπιστολαὶ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ Ἱεροουσαλήμων

λέγειν μὴ βουλομένου μοι οἰκοῦμεν δὲ τὴν πάλαι τροφὸν ἡμῖν Αἴγυπτον, ἐμφορούμενοι τοῦ χρυσορροῦ νειλώου νόματος.

Περὶ μὲν δὴ τοῦ τυλουμένου ἱστορικοῦ βιβλίου ἐδηλώσαμεν σοι σαφέστερον ἐν τοῖς προτέροις· ἅμα καὶ τῷ εὐγενεστάτῳ καὶ φιλοχρίστῳ κυρίῳ Μάρκῳ τῷ Καγιάννῃ, καὶ πλειόνων χρεῖαν μὴ εἶναι διεγνώμεν. Εὐχόμεθα δὲ Κυρίῳ τῷ Θεῷ χαρίζεσθαι τὴν σὴν πανιερότητα τῇ αὐτοῦ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ γένει παντὶ τῷ ἡμετέρῳ λαμπτήρα φαινότατον ἐς μακροὺς αἰλίους καὶ ἡμῖν τοῖς σὲ ποθοῦσι καύχημά τε καὶ σεμνολόγημα.

κατὰ τὸ ἀχοδ' ἔτος τὸ σωτήριον, μεταγειτνιῶνος ἐβδόμη ἰσταμένου.

Δ'

Τῷ μακαριωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κύπρου, ὡς ἐν Χριστῷ ἀδελφῷ, τὸν ἐν Χριστῷ ἀσπασμὸν καὶ τὸ χαίρειν.

† Ἀδικεῖς τὰ μέγιστα, τῶν φίλων ἐπιλαθόμενος, καὶ μάλιστα ὅτε τοὺς τῆς δίκης ἐνεπιστεύθης οἰακας, ἐπὶ τὴν ἀρχιερατικὴν ἀπὴν ἀναβάς. Τί γὰρ ἄλλο πέφυκεν ἀρχιερέως ἔργον, καὶ ταῦτα περὶ τὰ θεῖα σοφοῦ καὶ ἐπιστήμονος (ὁποῖον ἡμῖν ἢ πείρα τὴν σοφωτάτην σου παρεστήσατο μακαριότητα) ὅτι μὴ, Θεὸν μιμούμενος διεκδικεῖν τὸ δίκαιον, καθὼ καὶ περὶ Σολομῶντος εἴρηται, ὅτι ἐκάθισεν Σολομῶν ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ. Ἄλλ' οὖν γε ἡμεῖς, καίπερ οὕτω παρ' ὑμῶν παρεωραμένοι, οὐδὲν ἥσθημεν ἥττον μαθόντες τὰ καθ' ὑμᾶς, ἐπειδὴ τὰ σὰ προτερήματα καὶ τὸ πε-

ριὸν τῆς σῆς ἐπιστήμης τοιοῦτον καὶ λίαν ἀναλόγως ἐζήτει καὶ τὸ ἀξίωμα, ἵνα μὴ καὶ μεῖζον ἐπὶ μεζόνων εἴπω, εἴ γε τὸ κυριακὸν ἀληθὲς ἐκεῖνο, ὅτι τὸ δυνατόν ὅσον ἐπὶ τὸ μᾶλλον περιφανὲς καὶ ἀπόδλεπτον ὕψος (τοῦτο γὰρ ἡμῖν ἢ λυχνία ὑποφαίνει) χρὴ πάντως τιθέσθαι τὸν λύχνον, ὡς ἐξ ἀόπτου τινος περιωπῆς πάντας ἀνέχοι καταλάμπειν· ὅπερ ἀμήχανον ποιεῖν κρυπτόμενος ὑπὸ τὸ μόδιον, ταπτόμενος μετὰ τῶν ἀφανῶν ὀπλάδῃ καὶ οἷον εἰπεῖν ἀσήμων, καίπερ οὐδὲ τότε ὑπῆρχεν ἀμιδρῶς λάμπων· τοῖς ἐγγυτέρῳ, ἐκεῖσε τεθεῖς ἐπὶ τοῖς πόρρω καὶ τοῖς πορρώτερον. Ἄλλ' ἄλλοι μὲν, οἷς ἔργον διὰ μακρᾶς μελέτης τοῦτό ἐστι, πλεκέτωσαν τοὺς στεφάνους τῶν σῶν ἐγκωμίων· ἡμῖν δ' ἀρκεῖ τὸ συνήδεσθαι τούτοις τὰ σὰ θαυμάζουσι καὶ τὸ λέγειν, εἴθε μοι πάντες εἶψαν τοιοῦτοι οἱ τῶν Ἐκκλησιῶν προΐστάμενοι· εἴ δὲ μὴ πάντες, ἀλλὰ κἄν γοῦν οἱ πλείονες, ἢ, ἵν' εἴπω τὸ ὀμηρικόν, τοιοῦτοι δέκα μοι συμφράδμονες εἶεν Ἀχαιοὶ· ἐπεὶ καὶ Θεὸς δέκα μόνον ἐζήτει παρὰ τοῦ Ἀβραάμ δικαίους, ἀντάλλαγμα τῆς τῶν σοδομιτῶν σωτηρίας. Ἄλλ' ὁ μὲν Ἀβραάμ μῆτε τόσους εὐρῶν ἐπαύσατο λαλῶν πρὸς Θεὸν καὶ ὑπεραπολογούμενος, ἠττηθεὶς δὲ μόλις ἠδυνήθη τὸν ἕνα· ὃν ἐκεῖ μόνον εὔρε δίκαιον, διεσώσατο, τὸν Λώτ, φησί, φυγόντα καὶ ἀναβάντα εἰς τὸ ὄρος. Εἴ οὖν ἐκεῖνος, περὶ τοιοῦτου διαλεγόμενος τῷ Θεῷ πράγματος, ὑπ' ἀμη-

ων

* ὁ κινδῆξ ἔχει λάμπων οὕτω.

χανίας σεσίγηκεν, ἡμεῖς, οἱ μηδ' ὅπως οὖν μέρους τινός τῆς Ἀβραὰμ παρρησίας ἐπαπολαύσαντες,* τί ἂν εἰπεῖν ἔχοιμεν ἢ δρᾶν, ἢ μόνον τὸ σιγᾶν καὶ Θεῷ τὸ πᾶν ἐπιτρέπειν.

Πυνθάνομαι Κοσμάν τινα, παρ' ὑμῖν διατρίβοντα, προστετηκότα, ὡς φασίν, ὅλως ταῖς λατινικαῖς ὑπολήψεσιν τοῦτον δὲ καὶ προβεβλήσθαι Πάφου ἐπίσκοπον παρὰ τῆς ἱεροαγίας σου τῶν χειρῶν ἐπιθέσεως. Ἐπόθουν οὖν μαθεῖν ὁποῖον ἔγνωσ τὸν ἄνδρα, ὑγιαίνοντα τοῖς ἡμετέροις ὀρθοῖς δόγμασιν, ἢ οὐ; Καὶ εἰ οὕτως, ὅπως αὐτὸν μετήλλατε, μετεθήκατε πρὸς τὸ ἡμέτερον, ἀπὸ τοῦ λατινικοῦ φρόνημα (τοῦτο γὰρ μᾶλλον ἐμαυτὸν πείθω), ἢ μόνοις ψιλοῖς λόγοις καὶ ταῖς καθ' ὑπόκρισιν ὑποσχέσεσιν αὐτὸν κεχειροτονήκατε. Εἰσὶ γὰρ πολλοὶ, ὡς ἀκριβῶς οἶδαμεν, ὧν καὶ ὁ Χῖος Λιγαρίδης, ὃς οὕτως ἐξηπάτησε τὸν πρὸ ἡμῶν Ἱεροσολύμων Παῖσιον· οὗτοι φημὶ δὴ ἐπιτοιαύταις κεχρωσμέναις ὑποσχέσεσιν, δεχόμενοι παρὰ τῶν ἀνατολικῶν τὰς χειροτονίας, εἶτα αὐτὸ τοῦτο εἰσὶν ὃ καὶ πρότερον, τινὲς δὲ καὶ πρὸς τὸν Ρώμης ἐπανακάμπτουσιν, ἐν αὐτῇ διατρίβοντες, σκοπὸν δῆθεν θέμενοι, ὡς τὴν τοῦ πάπα σύνοδον ὑπὸ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς, ἀποδείξωσι πληρουμένην· ὃ δὲ καὶ τὸ δοκεῖν ἀσμένως δέχεται, καὶ σιτηρεσίαις τιμᾶ, ὃ καὶ σκοπιμώτατον αὐτοῖς τέλος ἐστίν· Ἐπιποθῶ τοίνυν μαθεῖν παρὰ τῆς μακαρίας σου φωνῆς ἀκρι-

* ὃ κινδὸν ἔχει ἀμφότερα· ἐπαπολαύσαντες.

βέστερον τὰ περὶ τούτου. γένοιτο δὲ μοι ἀκοῦσαι τὰ βελτίονα, καὶ ἱπολαῦσαι τῶν διὰ γραμμάτων ἱεροπειθῶν σου εὐχῶν. Ἐξ Ἀγίου Ὄρους Σινᾶ κατὰ** 1675 ἔτος τὸ σωτήριο, ἑκατομβαιῶνος ε' μεσοῦντος

ὁ τῆς σῆς μακαριότητος ἀδελφός
πρῶν Ἱεροσολύμων ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ.

Ε'

Τῷ σοφωτάτῳ καὶ εὐγενεστάτῳ ἄρχοντι κυρίῳ κυρίῳ Κωνσταντίνῳ καὶ μεγάλῳ λογοθέτῃ εὐχὴν καὶ εὐλογίαν καὶ πᾶσαν ἄλλην εὐδαιμονίαν.

† Χρόνιοι καὶ μικροῦ δεῖν ἀπροσήγοροι πρὸς τὴν σὴν ἐφάνημεν ἐνδοξότητα καὶ, οἷόν τις ἂν ὑπονόσειεν, ἀφιλοὶ φίλοι ὅλως τοῖς φίλοις· τὸ δ' οὐχ οὕτως, ὡ φιλότης ἔχει, ἀλλὰ πλεῖστα γὰρ εὐροῖς τὰ κωλύοντα ἡμᾶς ἐμφορηθῆναι τοῦ πόθου, καὶ ταῦτα δὴ τὰ βαρύτερα, γῆρας, νόσος, καὶ ἡ ἄστατος φορὰ, τῆς τύχης (ἴν' οὕτως εἶπω κατὰ τοὺς πολλοὺς) ᾧδε κακεῖσε, δίκην φερομένων ξύλων ἀστάτοις ὑδάτων δίναις, ἀγού[σης] τὰ ἡμέτερα· ἐξ ὧν συνέβαινε μὴ εὐκόλως ἐπιτυχᾶν τοῦ τῶν γραμμάτων κομιστοῦ. Ἀλλ' ὅπερ ἐν πόλεσιν, ὅτ' ἡμεν διατρίβοντες, οὐχ εὐρομεν, τούτου ἐν τῇ τῆς οἰκουμένης ταύτῃ πανερήμῳ ἐσχατιᾷ τετυχήκαμεν, φημὶ δὴ τούτου τοῦ ἡμετέρου τέκνου καὶ ἀδελφοῦ κυρίου Ἱερεμίου ἱερομονάχου, πεμπομένου παρὰ τοῦ ἰδίου προεστῶτος

** οὕτω "κατὰ,,

πρὸς τὴν τοῦ Βύζαντος, τοῦ ἰδίου μοναστηρίου
 χρειᾶς ἔνεκεν, ὃν καὶ συνίστημι τῇ εὐμενεστάτῃ
 καὶ φιλοσόφῳ σου ψυχῇ, ἂν ποτέ τις τούτῳ γένη-
 ται χρειᾶ τῆς ἄκρας σου συνέσεως. Τούτῳ τοίνυν
 οὐκ ὀλίγον συνερημιάσαμεν ἐνθάθε κατὰ τὸ σε-
 βάσμιον καὶ ἀγιώτατον τοῦτο ὄρος, ὃ καὶ θεοβά-
 διστον εἰκότως εὐφημεῖται ἀνδράσιν εὐσεβοῦσι,
 μὴ περιεργαζομένοις Θεοῦ βᾶδην, περιπατοῦ-
 σιν* καὶ εἴ τι ἄλλο τοπικῶς περὶ Θεοῦ τοῦ ἀπε-
 ριγράφτου παρὰ τῇ θεῖᾳ Γραφῇ λεγόμενον. Οἶδε
 τοιγαροῦν ὁ ρηθεὶς πάντα τὰ καθ' ἡμᾶς, ὃς καὶ
 διὰ γλώττης, σαφέστερον ἐπιστολῆς, δηλώσει, εἴ
 γε βουλόμενόν ἐστι τῇ σῇ φιλίᾳ μαθεῖν. Εἷς δέ
 μοι ἐρρωμένως, εὐδαιμόνως διατελῶν ἐς ἡλίους
 μακροῦς.

Κατὰ τὸ ἀχρεῖ ἔτος τὸ σωτήριον, ἑκατομβοιω-
 νος : ' μεσοῦντος

ὁ ὑμέτερος εὐχέτης

πρωτῶν Ἱεροσολύμων ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ

* ἀδιανόητον ἐμοὶ τὸ χωρίον

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐν τῇ 11 σελίδι γίνεται μνεῖα τοῦ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ
 ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΝ ΒΕΝΕΤΙΑ ΚΟΙΝΟΤΗ-
 ΤΟΣ. Ἐπειδὴ δ' ὁ Βελοῦδης ἐν «Ἑλλήνων ὀρθοδόξων
 Ἀποικία ἐν Βενετία» γράφει τινὰ, καλὸν ἐνόμισα ἵνα
 ζητήσω ἀπὸ τῶν ἀρχείων τῆς κοινότητος περιλήψιν τοῦ
 κανονισμοῦ τοῦ μοναστηρίου· τοῦτον δὲ μεταγράψασκέπε
 στείλέ μοι προθύμως ὃ τότε μὲν ἐφημέριος ἐν Βενετία,
 νῦν δὲ ἐπίσκοπος Κωνσταντίας κ. Ἰωάννης Βασιλικός.

Ἔχει δὲ οὕτω

• ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΩΝ

διὰ τὴν καλὴν διοίκησιν τοῦ ἐν Βενετία ἰδρυθέντος
 μοναστηρίου τῶν σεβασμίων ἐλληνίδων μοναχῶν
 τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Τὸ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ μοναστήριον τῶν ἐλληνίδων
 μοναχῶν ἰδρυθὲν κατὰ τὸ ἔτος 1590 ὑπῆρχε τὸ πρῶ-
 τον ἐν τινὶ οἰκίᾳ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας, ὀπισθεν τῆς
 ὁποίας ἠνοιχθῆ πρὸς εὐκολίαν θύρα, ἣτις ἐκλείετο κατ'
 ἀρέσκειαν τοῦ Capitolο (γενικὴ συνέλευσις).

Μετὰ ταῦτα, ἵνα ἔχη τοῦτο μόνιμον κατοικίαν, ἠγο-
 ράσθη ἀντὶ 2,200 δουκάτων ἡ οἰκία τοῦ ἐκ Κερκύρας
 ἱππότου Κοκκινῆ.

Τὰ ἄρθρα τοῦ κανονισμοῦ αὐτοῦ εἶναι τὰ ἐξῆς

1) Τὸ εἰρημένον μοναστήριον ὀφείλει νὰ ὑπόκηται
 εἰς τὴν θέλησιν καὶ ἐξουσίαν τοῦ Capitolο καὶ νὰ ἀ-
 πδέχεται τὰς διαταγὰς αὐτοῦ.

2) Νὰ μὴ δύνηται νὰ κατοικήσῃ ἐν αὐτῷ οὐδεμία
 λαϊκὴ γυνή, ἐὰν δὲν λάβῃ ὑπὸ τοῦ ἀρίστοιο τὰ 3/4
 τῶν ψήφων.

3) Νὰ εἰσέρχωνται ἐν αὐτῷ ἐκεῖναι αἱ μοναχαὶ, αἵτι-
 νες λαμβάνουσιν ὑπὸ τοῦ Capitolο τὰ 2/3 τῶν ψήφων.

4) Οὐδείς νὰ τολμᾷ εἴτε φύλαξ (πρόεδρος) εἴτε ἐπίτροπος ἢ ἄλλος τις νὰ εἰσάγῃ ἐν αὐτῷ μοναχὴν τινα ἢ λαϊκὴν, ἐὰν δὲν ἔχῃ τὴν ρητὴν ἄδειαν τοῦ Capitolο.

5) Νὰ ἐκλέγωνται ἐπὶ τριετίαν τέσσαρες ἐπίτροποι ἐκ τοῦ σώματος τοῦ Capitolο μετὰ τοῦ φύλακος καὶ τοῦ σεβάσμ. ἀρχιεπισκόπου, ἵνα φροντίζωσι περὶ τῆς διοικήσεως τοῦ μοναστηρίου καὶ δίδωσι τὰς δεούσας διαταγὰς· ἐὰν δὲ ἐν αὐτῷ γεννηθῇ σκάνδαλον ἢ ἄτοπὸν τι, ἀμέσως νὰ συγκαλῶσι Capitolο, εἰς ὃ νὰ προτείνωσιν ὅ,τι ἤθελε φανῆ αὐτοῖς εὐλογον.

6) Οἱ προειρημένοι φύλακες καὶ ἐπίτροποι νὰ ἔχωσι τὴν ἐξουσίαν νὰ δεικνύωσιν τὰ δωμάτια εἰς τὰς σεβασμίας μοναχὰς.

7) Αἱ ρηθεῖσαι μοναχαὶ νὰ δύνανται νὰ ἐκλέγωσι μεταξὺ αὐτῶν μίαν ἡγουμένην διὰ τρία συνεχῆ ἔτη, ἥτις νὰ μὴ δύναται νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα, ἐὰν δὲν ἐπικυρωθῇ πρότερον ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Capitolο καὶ νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ ὑπ' αὐτοῦ, ὀφείλουσιν αἱ μοναχαὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ προβῶσιν εἰς ἐκλογὴν ἄλλης ἡγουμένης, καὶ, ἐὰν ἀκόμη καὶ ἡ ἐκλογὴ ταύτης δὲν ἐπικυρωθῇ, εἰς ἐκλογὴν τρίτης, ἐὰν δὲ καὶ αὕτη καταψηφισθῇ, τότε τὸ Capitolο νὰ ἐκλέγῃ κατ' ἀρέσκειαν μίαν ἐξ ὄλων τῶν μοναχῶν, ἧς τὴν ἐκλογὴν ἐπὶ τέλους θὰ ἐπικυρώσῃ.

9) Ὁ φύλαξ καὶ οἱ ἐπίτροποι ὀφείλουσιν νὰ κρατῶσιν ἰδιαιτέρον βιβλίον, ἐν ᾧ νὰ καταγράφωσιν ὅλα τὰ εἰς τὰς μοναχὰς ἀφινόμενα κληροδοτήματα.

10) Τὸ Capitolο νὰ δύναται νὰ ἐπικυροῖ ὅλας ἐκείνας τὰς διαταγὰς, αἵτινες εἶναι ἀναγκαῖαι διὰ τὴν πρόοδον καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν σεβασμίων μοναχῶν.

Συμπλήρωσις τοῦ 3 ἄρθρου.— Ἐκεῖναι, αἵτινες ἐπιθυμοῦσι νὰ γίνωσι μοναχαὶ, νὰ προτείνωνται πρότε-

ρον ὑπὸ τῆς ἡγουμένης καὶ τῶν ἄλλων μοναχῶν, καὶ ἀφ' οὗ γίνωσιν ἀποδεκταὶ ὑπ' αὐτῶν νὰ ἐπικυρῶνται ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῶν 40 καὶ εἶτα νὰ εἶναι ἐκάστη ὑποχρεωμένη, κατὰ τὴν εἰς τὸ μοναστήριον εἴσοδον αὐτῆς, νὰ προσφέρῃ εἰς αὐτὸ δῶρον 100 δουκάτων, ἄνευ οὐδεμίας ἐξαιρέσεως, ἐκτὸς ἐὰν ἡ μέλλουσα νὰ εἰσαχθῇ, στερῆται μέσων.

Συμπλήρωσις τοῦ 5 ἄρθρου.— Ἐν ἐλλείψει τοῦ ἀρχιεπισκόπου νὰ ἐπεμβαίῃ πάντοτε ὁ πνευματικὸς πατὴρ, γινομένης τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ρηθισῶν μοναχῶν, ἵνα ἐπανορθῶσῃ μετὰ τοῦ φύλακος καὶ τῶν ἐπιτρόπων σφάλμα τι καὶ καθησυχάσῃ τὰ κακῶς ἔχοντα ἐν πλήρει ἐχεμυθείᾳ καὶ εὐσυνειδησίᾳ.

Οἱ ἐπίτροποι τοῦ μοναστηρίου καὶ φύλακες νὰ μὴ δύνανται νὰ εἰσέρχωνται εἰς αὐτὸ, ἐὰν δὲν ἔχωσι τὴν νόμιμον ἄδειαν τριῶν ταυλάχιστον μελῶν.

Προκειμένου περὶ τῆς ἐκλογῆς τῆς ἡγουμένης, νὰ σημαίῃ ὁ κώδων, ἵνα συναθροισθῶσιν ὅλαι αἱ μοναχαὶ, αἵτινες μέλλουσι νὰ συντρέξωσι, νὰ κληθῇ δὲ ἀμέσως ὁ αἰδεσιμώτατος πνευματικὸς πατὴρ, παρόντος τοῦ φύλακος καὶ τῶν ἐπιτρόπων. Καὶ ἀφ' οὗ ψαλῶσιν ὑπὸ τῶν μοναχῶν ὕμνοι τινές, νὰ ὀρκίζωνται αὐταὶ ὅτι θὰ ἐκλέξωσιν ἡγουμένην τοιαύτην, ἥτις νὰ εἶναι πιστὴ, ἐνάρετος, ταπεινὴ, ἀγνή, εὐσεβὴς καὶ ἀξία διὰ τοιαύτην ὑπηρεσίαν· τὴν ἐπομένην ἡμέραν ὀφείλουσιν νὰ συναθροισθῶσιν ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ἵνα ὑποδείξωσι τὰς ὑποψηφίους δι' ἡγουμένην, ἐξ ὧν θὰ ἐκλέγῃται ὡς τοιαύτη ἢ ἔχουσα τὰς περισσοτέρας ψήφους.

Ὁφείλει κατόπιν ὁ φύλαξ ἢ εἰς τῶν ἐπιτρόπων νὰ καλέσῃ τὸ γενικὸν Capitolο διὰ τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ἐψηφισμένης ἡγουμένης. Μετὰ ταῦτα θὰ μεταβῶσι καὶ πάλιν ὁ εἰρημένος πνευματικὸς πατὴρ, ὁ φύλαξ καὶ οἱ ἐπίτροποι εἰς τὸ μοναστήριον, ὅπου, κατόπιν

τῆς συνήθους τελετῆς, θὰ δώσωσι τὴν ἔξουσίαν καὶ τὴν ποιμαντικὴν ράβδον τῇ ἐψηφισμένη ἡγουμένη, ἥς ἢ διεύθυνσις θὰ διαρκῆ ἐπὶ τρία ἔτη, μετὰ τὰ ὁποῖα ἐὰν θελήσωσιν αἱ μοναχαὶ, δύναται ν' ἀναδιορίζηται καὶ δι' ἄλλα τρία ἔτη· ἐὰν δὲ κατόπιν δὲν θὰ εἶναι δυνατόν νὰ ἐκλεχθῆ καὶ πάλιν, τότε θὰ ὀνομάζεται προηγουμένη καὶ θὰ ἔχη θέσιν πλησίον τῆς ἡγουμένης, διὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς ὁποίας, ἐὰν αἱ μοναχαὶ διαφωνῶσιν, ὁ πνευματικὸς πατὴρ νὰ ἐπιβάλλῃ αὐταῖς ὡς ποινὴν τὴν στέρησιν λιβάνου καὶ ἀντιδώρου, ἕως ὅτου προβῶσιν εἰς τὴν ἐκλογὴν αὐτῆς.

Ὁ φύλαξ καὶ οἱ ἐπίτροποι τοῦ μοναστηρίου νὰ εἶναι ὑποχρεωμένοι τοῦλάχιστον ἅπαξ τοῦ μηνὸς νὰ ἐπισκέπτωνται τὸ μοναστήριον, ἵνα βλέπωσι πῶς ἔχουσι τὰ πράγματα καὶ ἐὰν ἐφαρμόζωνται αἱ διδόμεναι διαταγαὶ καὶ νὰ προνοῶσι περὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ μοναστηρίου.

Αἱ συνεδριάσεις καὶ κανονισμοὶ τῶν σεβασμίων μοναχῶν νὰ τυπῶνται καὶ νὰ κολλῶνται ἐπὶ τῆς θύρας ἐκάστης μοναχῆς.

Νὰ μὴ εἰσάγωνται κόραι ἢ ἄλλαι γυναῖκες, ἐὰν δὲν λαμβάνωσι παρὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου, τῆς ἡγουμένης, τοῦ φύλακος καὶ τῶν ἐπιτρόπων τὰ $\frac{2}{3}$ τῶν ψήφων.

Καθῆκον τῶν ἐπιτρόπων ν' ἀνοικοδομῶσι τὸ μοναστήριον τῶν σεβασμίων μοναχῶν».

Ἐπὶ τῆς πρώτης ἐπιστολῆς

ἔχω παρατηρῆσαι ὅτι, οὔτε τόπον, οὔτε χρόνον ἀποστολῆς σημειοῖ ὁ ἐπιστέλλων· ἀλλὰ προσφωνῶν τὸν Μελέτιον Φιλαδελφείας ὡς πρώην Ἱεροσολύμων ὁ Νεκτάριος δῆλον ἑαυτὸν προφαίνει γράφοντα μετὰ τὸ 1669 καὶ ἐκ τῆς Ἁγίας Πόλεως, ἅτε συνιστῶν ἀγιοταφίτην κληρικὸν Μακάριον, ὃν ἄνδρα λέγει σπουδαῖον

καὶ πάνυ, ἐπιτήδειον ἀποδειχθέντα ἐν ἱεραῖς ὑπουργίαις. Ἐπειδὴ δὲ σύγχρονοι δύο Μακάριοι τότε ἐγένοντο, ὧν ὁ εἷς, Ἀσπρᾶς (α) τὸ ἐπώνυμον, ἦν ἐκ Κρήτης, πολὺν τεκμηριώσας ζῆλον ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ συνδρομὰς ἀθροίσας ἐξ Ἑλλάδος, ἐπὶ Νεκταρίου κυρίως, ὑπὲρ τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, φρονῶ ὅτι τοῦτον τῷ Μελετίῳ Φιλαδελφείας συνίστα ὁ Νεκτάριος, κρῆς αὐτὸς, καλόγηρον ἐκ Κρήτης, πρὸς ἀρχιερέα κρῆτα, τὸν Χορτάκιον.

Ἐπὶ τῆς δευτέρας ἐπιστολῆς

ὁ ἂν ἔχω παρατηρῆσαι συνδυαστέον πρὸς τὰς σημειώσεις ἐπὶ τῆς τετάρτης· ὁ Γκαγιάννης τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ὁ «ἐντιμότατος καὶ ἐπιφανέστατος ἄρχων» φρονῶ ὅτι αὐτὸς ἔστιν ὁ τῆς τρίτης Καγιάννης ὁ «εὐγενέστατος καὶ φιλόχριστος». Εἰς αὐτὸν ἔγραψεν, ὡς φαίνεται, περὶ τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ ἱστορικοῦ βιβλίου, οὗ ποιεῖται μνεῖαν ἐν τε τῇ ἐπιστολῇ τοῦ 1672 καὶ ἐν τῇ τοῦ 1674. Τοῦτο δ' ἔστιν ἡ «Ἐπιτομὴ τῆς Ἱεροκοσμικῆς ἱστορίας», ἐκδοθεῖσα τύποις ἐν Βενετίᾳ τῷ 1677, δῆλον οὖν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νεκταρίου.

Ἐπὶ τῆς τρίτης ἐπιστολῆς

ἔχομεν ἀναγράψαι τὴν ἐκφαινομένην πρὸς τὸν Φιλαδελφείας Μελέτιον Χορτάκιον τιμὴν, ἣν ἀπένεμεν αὐτῷ ὁ Νεκτάριος, δικαίαν οὖσαν μεθ' ὅσα γινώσκομεν περὶ τοῦ ἀνδρός (β).

(α) Μαξίμου Συμαίου ἐν Ἱεροσλμ. Σταχυολογία· τόμου Β' σελ. 65. Κεραμέως Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη· τόμου Α' σελ. 459, ὅπου περιγράφεται χειρόγραφος κώδηξ, ὀνόματα συνδρομητῶν περιέχων ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Τάφου, κατὰ χῆρυς.

(β) Σάθα Νεοελλ. Φιλολογίας σελ. 338—39.

Τῷ Συμῶν, οὐ μνεία γίνεται ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐπιστολῇ, ὅς ἦν, φαίνεται, ὁ μέλλον ἄνα στείλη βαρυνίμους κηροστάτας τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως, συντάττομεν Ἀνδρέαν τὸν Μυλαιότην «εὐγενέστατον ἄνδρα καὶ συνετώτατον» ἐκ τῶν ἐν Βενετία κατοικούντων. Ἔμνευε δ' ὁ Μηλιώτης Ἀνδρέας τῷ 1669 παρὰ τῷ βεζίρη κατὰ τὴν τῆς Κρήτης πολιορκίαν, ὡς μαρτυρεῖ Τζάνες ὁ Μπουλιανῆς ἐν τῇ Διηγῆσει, ἧς μνείαν ἰδὲ ἐν σελίδι 31 τοῦ παρόντος βιβλίου.

Μένει νῦν λόγος περὶ τοῦ Μάρκου Καγιάννη, μακρότερος ἢ ὁ περὶ τῶν ἐτέρων δύο γενησόμενος.

Τοῦ Καγιάννη γνῶσιν εἶχον πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς «Ἑλλήνων ὀρθοδόξων Ἀποικίας ἐν Βενετία», ἐξ ἧς ἔμαθον ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐξημέτισεν ἐπίτροπος ἡγαρδιανὸς τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῷ 1660, τῷ 1670 καὶ τῷ 1698. Οἱ παλαιῶν βιβλίων ἀναδιφῶντες τὰς σελίδας θέλουσι γνωρίσει τὸν ἄνδρα πληρέστερον. Ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ Γρηγορίου πρωτοσυγκέλλου «Συνόψεως τῶν θείων δογμάτων» ἀρκετὰ περὶ τοῦ Καγιάννη ἔμαθόμεν. Ὁ τίτλος ἀκριβῶς τοῦ βιβλίου, εἰς σχῆμα δέκατον ἕκτον, ἐκ σελίδων 192, ἔχει οὕτω· «Σύνοψις τῶν θείων καὶ ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων, εἰς ὠφέλειαν τῶν χριστιανῶν, ἀπλῆ φράσει παρὰ Γρηγορίου ἱερομονάχου καὶ πρωτοσυγγέλου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τοῦ ἐκ τῆς ἁγίας Μονῆς τῆς Νέας, τῆς κειμένης ἐν Χίῳ, συντεθειῖσα. Βιβλίον πολλὰ ὠφέλιμον καὶ πολλὰ χρειαζόμενον διὰ κάθε χριστιανόν, διὰ κάθε ἄλλον ἄνθρωπον ποῦ θέλει νὰ μάθῃ τὴν ἀλήθειαν· ἀχξῖθ'. Παρὰ Ἀνδρέα Ἰουλλιανῶ». Προτάττεται δ' ἡ ἐξῆς ἐπιστολὴ

«Τῷ εὐγενεστάτῳ ἐν ἄρχουσι καὶ Χριστιανικοπρεπεστάτῳ κυρίῳ κυρίῳ Μάρκῳ τῷ Καγιάννη, ἐκ πόλεως Ρυθύμνης τῆς περιφήμου Κρήτης, ἀνδρὶ σωφροσύνη

παρρησία καὶ τινι ἐμφύτῳ διαθέσει, πρὸς τὸ μεγαθύμως εὐεργετεῖν τοὺς ἅπαντας, ἐξοχωτάτῳ, ὁ τοῦ ἑλληνικοῦ γένους Τυπογράφος Ἀνδρέας Ἰουλλιανὸς τὴν ἅπασαν αἰδῶ καὶ εὐλάβειαν.

Μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ ἀειμνήστου μου Πατρὸς, τοῦ ὁποίου ὁ Ζήλος πρὸς τὸ εὐγενέστατον τῶν Ἑλλήνων Γένος καὶ εὐνοια ἦτονε κατὰ πολλὰ ὑπερβολικῆ, ἄλλο δὲν σπουδάζω παρὰ τὴν αὐτὴν ἀγάπην νὰ φέρνω καὶ εὐνοίας εἰλικρινέστατος νὰ φαίνομαι εἰς δόλους κοινῶς τῆς Ἑλλάδος. Πρέπει γὰρ (κατὰ τὸν εἰπόντα) τοὺς παῖδας, ὡςπερ τῆς οὐσίας, οὕτω καὶ τῆς φιλίας τῆς πατρικῆς κληρονομεῖν. Τούτου χάριν, καθὼς ἐκεῖνος τῷ τότε καιρῷ μετὰ τὴν τυπογραφίαν τῶν Βιβλίων, ἐγύρευε τὰ πλέον ἐξοχωτάτα πρόσωπα τῶν Γραικῶν, διὰ νὰ τὰ ἀφιερῶνῃ εἰς τὴν ἐκείνων ἀντίληψιν, τοιοῦτοτρόπως ἐγὼ τὴν σήμερον, μεταδίδωντας νεωστὶ τὴν παρούσαν Σύνοψιν, τῶν θείων, καὶ ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων, ἔξω, διὰ μέσου τῆς Τυπογραφίας μου, εἰς τὸ ἐνδοξότατον καὶ πολυθρύλλητον ὄνομα τῆς χαριτομόρφου σου θείας ἀφιερῶνῳ, ὡς πλέα περίφημον καὶ περίβλεπτον, παρακαλῶντας τὸ μεγαλόθυμον τῆς ἀδολομισηκάκου σου ψυχῆς νὰ δεχθῇ τὸ μικρὸν, ὡςπερ μέγα, πρὸς χάριν τῆς πολλῆς καὶ ἀμέτρου εὐλαβείας, οὐ μὴν δὲ καὶ χρέους ὑπεραπείρου, ὁποῦ εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῆς καρδίας φυλάττω. Τὸν ἔπαινον καὶ φήμην τῆς εὐγενείας σου ἀφίνῳ νὰ περιγράψῃ διὰ ζώσης φωνῆς ἢ τῶν ἐνετῶν Βασιλεύουσα πόλις, ὡς ἅπας τόπος κοινῶς τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως· ἐπειδὴ, ὁμογνῶμως μιᾷ φωνῇ κηρύττουσιν ἅπαντες τὸ γένος, τὴν τιμὴν, τὴν ταπείνωσιν, τὴν ἀγαθότητα, τὴν ἀμνησικακίαν, τὸ ἐλεύθερον, τὸ φιλεῦσπλαγχνον καὶ εὐσυνήδειτον τῆς θεοσεβεστάτου σου ψυχῆς. Ἐρρωσο. Ἐνετήσιν· ἀχξῖθ'. Μαῖῳ ιη'».

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Ἰουλλιανὸς, ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Γρηγορίου, παρὰ Ἰωάννη Πέτρου Πινέλῳ τὸ πρῶτον ἐκδοθέντι τῷ 1635, κατὰ Ζαβίραν (γ). Ὁ δὲ τῷ Ἰουλ-

(γ) Νέα Ἑλλάς· σελ. 225, ἀναφέρεται δ' αὐτόθι καὶ ἔκδοσις τοῦ 1778 καὶ τοῦ 1781. Ἐν τῷ προλόγῳ τῆς ἐκδόσεως τοῦ 1669 (σελ. 9—10) ὁ Γρηγόριος τάδε γράφει περὶ Κορεσίου: 'Διὰ τοῦτο ἕκαμα τοῦτον τὸν παραμικρὸν κόπον καὶ ἐσύνθεσα τοῦτο τὸ Βιβλίον, τὸ ὁποῖον ὅσον εἰς τὸ μῆκος εἶναι μικρὸν, ἀμὴ εἰς τὰ δόγματα εἶναι μεγάλον καὶ πολλὰ ὑφέλιμον εἰς τούτους τοὺς καιροὺς, τὰ ὁποῖα καθὼς τὰ ἐπαρέλαβα ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ πολλὴν του εὐσπλαγχνίαν διὰ μέσου τοῦ σωφωτάτου καὶ θεολογικωτάτου καὶ ἐν ἰατρείῃς ἀρίστου κυροῦ Γεωργίου Κερεσίου τὰ ἐπαρέδωσα· διότι εἰς τούτους τοὺς καιροὺς δὲν εὐρίσκεται σημά εἰς τοὺς Γραικοὺς ὁμοίος του Θεολόγου, ὁ ὁποῖος εἶναι ὡσάν τὸν Νεῖλον ποταμὸν ἀφώρατος εἰς τὴν σοφίαν, καὶ μὲ τὰ παντοτινὰ τρεξήματα τῆς σοφίας του ποτίζει ταῖς διψασμέναις ψυχαῖς, καὶ μὲ ταῖς νοηταῖς ἀκτίναῖς τῆς Θεολογίας του ἀπὸ διώκει τὰ σκοτηνά, καὶ θάλαρα σύνεφα τῆς κακῆς καὶ πονηρᾶς διδασκαλίας ὁποῦ καὶ ἐγγράφως καὶ ἀγράφως σαϊτέβει καὶ νικᾷ ἐκείνους, ὁποῦ εἶναι ὡσάν τὰ ἄγρια θηρία μέσα εἰς τὰ μυστικὰ πρόβατα τῆς ποιμνῆς τοῦ Χριστοῦ· ὁ ὁποῖος καὶ κατὰ τὴν προαίρεσιν πολλαῖς φοραῖς ἔγεινε μάρτυρας, καὶ πολλοὺς πολέμους ἀντεστάθηκεν εἰς ἐχρειαζόμενους καιροὺς διὰ τὴν εὐσέβειαν· διατί εἶναι στερεωμένος ἀπάνω εἰς ταῖς ἀγίαις Συνόδαις· ἀφίνω νὰ λέγω τὰ ἄλλα ὁποῦ εἶναι φανερά εἰς ὅλους, τὴν εὐγένειαν τοῦ γένους του, τὴν γλυκύτητα τοῦ λόγου του, τὴν λαμπρότητα τοῦ Βίου του, τὸ ἡμερον τοῦ ἡθους του, τὸ ἄδολον τοῦ τρόπου του, τὸ ταπεινὸν τοῦ φρονήματός του, τὴν ἄδολον διδασκαλίαν, ὁ οὐ μὲ προθυμίαν εἰς τοὺς χρειαζόμενους, ὁποῦ τρέχουσιν εἰς τὴν σοφίαν του, δίδει. Διὰ τοῦτο δικαίως Κορεσίος ὀνομάζεται, διατί ὄχι μόνον ὁποῦ εἶναι κορεσμένος εἰς τὴν σοφίαν, ἀμὴ ἀκόμη εἶναι ἀκούραστος νὰ τὴν μεταδίη· διὰ τοῦτο ἐγκωμιάζεται ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς σοφοὺς, ὁποῦ ἔχουσι τὴν καρδίαν τους καθαρὰν εἰς αὐτόν, ἀμὴ καὶ ἀπὸ ὅλην τὴν ὑφήλιον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον πέρνοντας καὶ ἐγὼ ὀλίγην σταλαματιὰν τῆς σοφίας του ἕκαμα,, κλπ. — Εἰς τὸ τεμάχιον τοῦτο, ὡς καὶ εἰς τὴν πρὸς τὸν Καγιάννην προσφώνησιν, ἐφύλα-

λιανῷ σύγχρονος Μαρίνος Τζάνες ὁ Μπουνιαλῆς εἰς τὴν «Διήγησιν» τοῦ πολέμου τῆς Κρήτης, τὴν παρὰ τῷ αὐτῷ Ἰουλλιανῷ τύποις ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετία τῷ 1681, ταῦτα γράφει (δ) περὶ Καγιάννη, μεταξὺ στίχων ἀρκετῶν καὶ ἐντέχνων

Πέλαγος ἄμετρος τιμῆς, βρούσι τῆς ἐλεημοσύνης,
ποτάμι τῆς φρονήσεως, πηγὴ τῆς καλοσύνης,
τῆς γνώσεως καὶ τάξεως πέτρα ἴσαι τιμημένη,
κι' ἀπὸ τὸ στόμα σου ποτὲ λόγος ψευδῆς δὲν βγαίνει

Κ' αἱ Μοῦσαι ἠοῦραναῖς, κ' αἱ ἀρεταῖς τοῦ κόσμου
εἰς τὸν ἀέρα πέρνονται καὶ συντηρῶ τς' ἔμπρός μου
καὶ λάμπιν ἀπὸ λόγου τως βλέπω στὴ γῆν ἐφάνη
κ' ἐδιάλεξε νὰ κατοικᾷ ἴστον Μάρκο τὸν Καγιάννη

Ἵς ὅλην τὴν γῆν σὲ μελετοῦν, ἴστην Βενετιά τιμᾶσαι
κι' ἀπ' ἄρχοντας εὐγενικοὺς κυττάζω κὶ ἀγαπᾶσαι

Καὶ βλέπω κ' ἠ πατρίδα μας γιὰ σένα μελετᾶται
κὶ ἂν στέκεται κ' εἰς τὴν σκλαβιά αἴρεται καὶ τιμᾶται

Μία σκιὰ μόνον εἰς τὴν λαμπρὰν ταύτην τοῦ Μάρκου Καγιάννη προσωπογραφίαν προσετέθη ἠ κατὰ τὴ χειρόγραφον τῆς ἱερᾶς μονῆς (ἐν Ἁγίῳ Ὄρει) Λαύρας μαρτυρία ὅτι ὑπεστήριξεν οὗτος τὸν ἀλιτήριον Μελέτιον Φιλαδελφείας τὸν Τυπάλδον ἐν τῷ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους ἄφροني αὐτοῦ κινήματι (ε).

Ἐα τὴν γραφὴν τῆς ἐκδόσεως τοῦ 1669, διορθώσας ἔν τισι τὴν στίξιν μόνον.

(δ) ἀρκετὸν μέρος ἐκ τοῦ βιβλίου τούτου μετετύπωσεν εἰς τὴν "Τουρκοκρατουμένην Ἑλλάδα,, ὁ κ. Κ. Ν. Σάθας (ἀπὸ σελ. 223—300, ἀπὸ δὲ ταύτης καὶ μεταγράφονται οἱ περὶ Καγιάννη στίχοι.

(ε) βλ. Ἐκκλησ. Ἀληθείας τόμου ΚΔ' σελ. 297, γράμμα ἐκδο-

Ἐπὶ τῆς τετάρτης ἐπιστολῆς

Τῶν ἐπιστολῶν ἡ τετάρτη συνδυαστέα πρὸς τὴν δευτέραν ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ πρόσωπον Ἰλαρίωνος τοῦ Κιγάλα. Τῷ 1671 ὁ κύπριος οὗτος ἱεροδιδάσκαλος καὶ μέγας θεολόγος—ἄγνωστον ἀκριβῶς τίνα χρόνον—ἐπεσκέψατο τὴν Ἀγίαν Πόλιν, μετὰ ταύτην δὲ τὴν Δαμασκὸν, προτιθέμενος ἐκεῖθεν εἰς Κωνσταντινόπολιν ἵνα μεταβῇ. Κατὰ μαρτυρίαν ἑτέραν, ὁ Κιγάλας περὶ τὰ ἔτη ταῦτα, κατὰ τὸ 1670 ἢ κατὰ τὸ 1671 μετέβη εἰς Βουκουρέστιον, καθὰ βλέπει τις ἐν τῇ διατριβῇ μου τῇ φερούσῃ τίτλον «Νεόφυτος μητροπολίτης Ἀδριανοπόλεως» (σελ. 22, 24) — ἔνθα τὸν χρόνον τῆς ἐν Βλαχία διαμονῆς ἀόριστον ἔλιπον· ἀποδεξάμενος ἢ τὸν μάϊον τοῦ 1673, ὅτε ὁ Κιγάλας ἦν ἔτι πρεσβύτερος, ἢ τὸν δεκέμβριον τοῦ 1677 ὅτε βεβαίως ἦν ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου. Ἠπόρησα καὶ νῦν ἀπορῶ περὶ τοῦ χρόνου τῆς εἰς τὴν Βλαχίαν μεταβάσεως, πολὺ πιθανὸν γενομένης καὶ μετὰ τὴν ὡς ἀρχιεπισκόπου Νέας Ἰουστινιανοπόλεως ἐκλογὴν τοῦ ἀνδρός, μόλις δὲ νομίζω καθοριζόμενον νῦν τὸν χρόνον τῆς χειροτονίας. Προςφεύγω λοιπὸν εἰς τὴν σικίνην βοήθειαν τῆς τετάρτης ἐπιστολῆς τῆς στελλομένης εἰς τινὰ Κύπρου καὶ νέας Ἰουστινιανοπόλεως ἀρχιεπίσκοπον· ἐπιστήμονα καὶ περὶ τὰ θεῖα σοφὸν ἀνακηρύττει τοῦτον ὁ Νεκτάριος, ἄξιον τῆς παιδείας αὐτοῦ λαβόντα γέρας τὴν ἀρχιεπισκοπὴν. Θαυμάζων ὁ σχολάζων πατριάρχης τὴν πολυμαθειαν τοῦ Κύπρου, τοιοῦτους εὔχεται γενέσθαι πάντας τοὺς Ἐκκλησιῶν προϊσταμένους. Συγχαίρει λοιπὸν τῷ ἀν-

θέν ὑπὸ τοῦ λαυριώτου μοναχοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ κατὰ κόσμον Ἐυμορφοπούλου. Τὸ γράμμα δλόκληρον μετετυπώθη ἐν τέλει τοῦ βιβλίου μου Ἐτυπάλδου—Στάη συμμορία,.

δρὶ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ ὡς ἀρχιεπισκόπου, γράφων αὐτῷ τῇ 5 πιθανῶς ἰουλίου 1675. Ἦδη ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς τῆς 5 αὐγούστου 1672 δεικνύεται ὅτι, κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου οὐπω ἦν ἀναδεδειγμένος ἀρχιεπίσκοπος ὁ Κιγάλας· ἀσύστατα δὲ τὰ τοῦ Κυπριανοῦ, ἃ καὶ ὁ κ. Σάθας (ζ) μετέγραψε.

Σατανικὴ πως ἡ σύμπτωσης τῆς χειροτονίας τοῦ μητροπολίτου Πάφου Κοσμᾶ πρὸς τὴν περὶ Κιγάλα Ἰλαρίωνος φήμην ὡς τὰ λατίνων φρονοῦντος· ἴσως ἀπὸ τῆς χειροτονίας ταύτης οἱ τῷ Κιγάλα πολεμίως ἔχοντες ἐδημιούργησαν ἢ ἐνίσχυσαν τὴν κακὴν φήμην, εἰς ἣν ἀπιστῶν δείκνυται ὁ Νεκτάριος, ὁ γινώσκων ὅτι ὁ Ἰλαρίων ἐβοήθησεν αὐτῷ, κατὰ τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις διατριβὴν (τῷ 1671), εἰς τὴν συγγραφὴν τῆς «Ἀντιρρήσεως περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πάπα», καθὼς καὶ ὁ Κωνσταντῖος ὁ ἀπὸ Σιναίου μαρτυρεῖ ἐν τῇ διατριβῇ «περὶ τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐκ τοῦ κλήρου διαπρεψάντων ἀρετῇ καὶ παιδεῖα» (η).

Συστέλλω τὰ ἰστία τοῦ περὶ Ἰλαρίωνος Κιγάλα λόγου οὐπω φωτισθέντος, ἀλλὰ πολλοῦ φωτός ἔτι χρή-

(ζ) Ἱστορία τῆς Κύπρου· σελ. 362 τῆς ἐκδόσεως τοῦ 1788· Ἀνεῆγητα φαίνονται μοι τὰ περὶ Ἰλαρίωνος ὅτι τῷ 1660 ἐχειροτονήθη Κύπρου (Σάθα Νεοελλ. Φιλολογ. σελ. 300), καὶ τὸ «Ἀδόκιμος δὲ φανείς, ἀπῆλθεν, — ὁ Κυπριανὸς ἀνέγνω, καθ' ἃ βεβαιοί, ἐπιστολὴν τοῦ κλήρου τῆς Λευκωσίας ψεκτικὴν κατὰ τοῦ Ἰλαρίωνος ἀρχιεπισκόπου πρὸς τὸν τότε οἰκουμένικόν πατριάρχην «Οὗτος (ὁ Κιγάλας) συνεκρότησε σύνοδον, ἐν τῷ εἰς Λευκωσίαν τοῦ Τριπιώτου ναῦ, περὶ θεοῦ βαπτίσματος (μοὶ δοκεῖ), καὶ περὶ τῆς θείας εὐχαριστίας, καὶ περὶ τῶν κεκοιμημένων, συνδιαλεχθεὶς μετὰ τῶν παρόντων φρατόρων περὶ τούτων».

(η) Κωνσταντίου Συγγραφαὶ ἐλάσσονες· ἐν Κων]πόλει 1866, σελ. 149.

ζοντος, καὶ λέγω, κατὰ τὰς ἐπιστολάς τοῦ Νεκταρίου καὶ τὰ παρὰ Φιλαρέτῳ Βαφείδῃ τῷ ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ Διδυμοτείχου(θ), προσεγγίσαντι τῇ ἀληθείᾳ καὶ ὑπ' ὄψιν ἔχοντι τὸν Ricaut — ὅτι ὁ Ἰλαρίων ἐχειροτονήθη κατὰ τὸ 1675— κατὰ τὴν δευτέραν τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Νεκταρίου — τῷ 1674 κατὰ τὸν Ζαβίραν. Καὶ μέχρι τοῦδε μὲν ἐγινώσκομεν ὅτι κατὰ τὸ 1681 ἀπεβίωσεν ἐν Κωνσταντινοπόλει· κατὰ χειρόγραφον δέ τι κυπριακὸν, γνωστὸν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ διδάκτορος τῆς θεολογίας κ. Χαριλάου Ι. Παπαϊωάννου(ι), ἀπεβίωσε τῷ 1682.

Ἐπὶ τῆς πέμπτης ἐπιστολῆς

Αὕτη ἐστάλη πρὸς Κωνσταντῖνον τὸν μέγαν λογοθέτην τῆς Ἐκκλησίας· ἦν δ' οὗτος ὁ τουπίκλην Γουλιανός, εὐγενῶν γονέων γόνος, εὐπαιδευτος ἀνὴρ, ὁ τὸ ἐπώνυμον ἐπὶ τὸ ἑλληνοφωνότερον εἰς Ἰουλιανὸν μεταβαλὼν· γνωστός ἐστίν ὡς συγγραφεὺς ἐπιλύσεων εἰς τὰ ἀπορούμενα τῆς Γενέσεως καὶ τῆς Ἐξόδου, συναριθμούμενος μεταξὺ τῶν ἐπιφανῶν ἐλλήνων, καταδικωχθεὶς ποτ' ἐπισήμως καὶ καταδικάσας ἑαυτὸν εἰς πενταετῆ περιορισμὸν οἴκοι, πρὸς σωτηρίαν, ὡς ὁ Δαπόντες ἀφηγεῖται ἐν τῷ «Χρονογράφῳ» αὐτοῦ (κ). Συνί-

(θ) Ἐκκλησιαστ. Ἱστορίας τόμου Γ' σελ. 111. Τὸν Φίλιππον Γεωργίου βεβαίως ἔχων ὑπ' ὄψιν καὶ ὁ φίλος κ. Ἀναστ. Διομήδης Κυριακοῦ τίθησι τὴν χειροτονίαν τοῦ Κιγῶλα τῷ 1674· Ἐκκλ. Ἱστορίας τόμου Γ' σελ. 66 τῆς δευτέρας ἢ μάλλον τρίτης ἐκδόσεως.

(ι) Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς βιβλιοθήκης τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου, ἐν Ἐπετηρίδι Θ Φιλολογ. Συλλόγου "Παρνασσού", Ἐν Ἀθήναις, 1906, σελ. 82.

(κ) παρὰ Κ. Ν. Σάθα, ἐν τῇ Μεσαιων. Βιβλιοθήκῃ· τόμου Γ' σελ. 8η' 6.

στησι δ' εἰς τὸν Γουλιανὸν ὁ Νεκτάριος σιναίτην τινὰ μοναχὸν, Ἱερεμίαν.

Ἐκ πασῶν τῶν ἐπιστολῶν

μανθάνομεν περὶ τοῦ Νεκταρίου ὅτι· μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, τῷ 1671 μένων ἐν Ἱεροσολύμοις ἐφιλοξένοι σχεδὸν ἐπὶ ἓν ἔτος τὸν ἱεροκήρυκα Ἰλαρίωνα Κιγῶλαν, κατὰ μῆνα δὲ αὐγούστιον τοῦ 1672 ἦν ἀσθενὴς καὶ κατάκοιτος, ἐν Ἀγία Πόλει μένων, ἐξ ἧς ἀπῆλθε κατόπι, διατρίβων τῷ 1674 ἐν Αἰγύπτῳ, καθὼς διέμενε καὶ τὸ ἐπιὸν ἔτος.

Πολλὴ δ' ἡ σχέσηις τῶν ἐν Ἑλλάδι καταφαίνεται πρὸς τὴν Βενετίαν, ὅπου σχετικῆς ἐλευθερίας ἀπῆλθον οἱ Ἕλληνες, ἀναπτυσσόμενοι ἠθικῶς καὶ ὕλικῶς καὶ τοῖς ὁμοεθνεσίν ὠφέλιμοι καθιστάμενοι. Διὰ τε τὰς ἐλευθερίας, διὰ τε τὴν ἐμπορίαν καὶ ἃ ἐξ αὐτῆς ἠρύοντο, τιμίως ἐργαζόμενοι, κέρδη, καὶ διὰ τὴν τοποθεσίαν, ἡ Βενετία ἦν ἡ χώρα ἢ νομιζομένη γῆ τῆς ἐπαγγελίας ὑπὸ τῶν πατέρων ἡμῶν πολλὰ πλεκόντων ἐκάστοτε ὑπὲρ αὐτῆς ἐγκώμια.

Ἐγραφε δ' ὁ Νεκτόριος ἐν καιρῷ, καθ' ὃν οὐπω Νεμέσεως εἶχε βάλει βέλος τὴν ἑλληνικὴν ἐν αὐτῇ κοινότητα, παρ' ἧ διεκρίνοντο διὰ τὴν φιλοπατρίαν, τὴν παιδείαν καὶ τὴν εὐσέβειαν Ἕλληνες ἐκ πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ τουρκικοῦ κράτους, παραμένοντες ἐκεῖ, πλουτοῦντες, καὶ ἐπιστρέφοντες ὕστερον εἰς τὴν γενέτειραν φορεῖς καὶ χρημάτων καὶ γενναίων ἰδεῶν, εἴτ' οὖν δύο φοβερῶν παραγόντων τῆς ἠθικῆς καὶ κοινωνικῆς ἡμῶν ἀναπλάσεως.

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΑΝΑΓΡΑΦΗ

- Ἄγνη (Χατζή) 9
Ἄμοιρος Ἰωάννης 9
Βενετίας ἑλλήνων εὐσέβεια 8, 11, 15, 23 (μοναστήριον) — ὑπηρεσία πρὸς τὸ ἔθνος 35
Βικέντιος Κάρλοβιτς 9
Γαβριήλ Φιλιπποπόλεως 7
Γουλιανὸς Κωνσταντῖνος 21, 34
Γρηγόριος πρωτοσύγκελλος 28, 30
Ζέμονος ἀποικία ἑλληνική 9
Ἰλαρίων Κιτάλας ὁ Κύπρου 15, 18, 32—34
Καγιάννης Μάρκος 16, 18, 27—31
Κορέσιος Γεώργιος 30
Κοσμάς Πάφου 20
Μακάριος Ἀσπράς 8, 13, 27
Μανούσης Ἀθανάσιος 9—10
Μελέτιος Φιλαδελφείας ὁ Χορτάκης 8, 13, 17, 27
Μυλαιώτης Ἀνδρέας 17, 28
Νεκτάριος Ἱεροσολύμων 5 — 8, 12 — 22, 35
Παῖσιος Γάζης ὁ Λιγαρίδης 20
Παντζατζής Νικόλαος 9 — 11
Σταῦρος Ἰωάννου 9
Συμεῶν 14 — 28.

Ἐξεδόθησαν ἐντὸς τοῦ ἔτους 1913

ΝΕΟΦΥΤΟΣ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΩΣ

σελ. 55—τιμᾶται φράγκου

ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙΣ ΑΥΤΟΓΡΑΦΤΟΙΣ

σελ. 30—τιμᾶται φράγκου

ἐκδίδονται κατὰ νοέμβριον μῆνα

ΜΝΗΜΗ ΓΑΝΟΧΩΡΩΝ

(σελ. 160 μετὰ εἰκόνων) τιμᾶται φράγκων 3.

ΤΥΠΑΛΔΟΥ ΣΤΑΗ ΣΥΜΜΟΡΙΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΞ ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΠΟΛΕΩΣ

